

IVANA TRNSKOGLA OPRAVDAJ ZAMJERANIH MU OSEBINA

Već po više puti zamjeralo mi se što govorkanjem postrani, gdje ja nijesam mogao čuti ni opravdati se, što javnom kritikom neke osebine pera, štono ih neki okrstiše kovanicami, drugi pako u novije doba nazvaše tja trnskizmi, tobože da i oni nešto skuju, ma bilo to samo i posprdica.

Jedan mi prijatelj kazivao prije više godina kako je neki zamjeralac u prijateljskom društvu nabrojio tri-četiri li takove kovanice, a moj prijatelj zabilježio ih brže-bolje, a kašnje sve četiri našao u Vuku, ne mogavši se dosta naradovati baš stoga što sam ih onda u hrvatskoj knjizi počeo prvi upotrebljavati. Kašnje prihvatiše te besjede i ostali hrvatski književnici.

Bio bi nastavio ne obazirati se na te zamjere i unapredak prigledati knjizi, što još mogu, al' eto u najnovije doba reče jedan prigovaralac da mi je jezik, doduše, jedar i pravilan, ali glumcem težak; a drugi reče da mi jezik lijepo teče, samo kad ne bi gomilao prislova sa nastavkom *-ice* i tijem vrijedao njegova uha; treći, napokon, reče da mi je prijevod poimence *Jednoga pariškoga romana*, uzamši ga u sploh, lijep, ali da imade puno osebina (trnskizama), koje će on spomenuti drugom prilikom na drugom mjestu.

Dapače, ocjenjujući moj prijevod Shakespeareova *Oteloa*, rekоše u javnih listovih dosta uvredljivo da bi se što čemu mogao naučiti od g. Karlovića, premca mi, dakako, pjesničkim prevadanjem.

To mi eto kažu mladi ljudi nakraj moga vijeka, poslije 47-godišnjega književnoga rada, gdje nije prilike njihovu plemenitu nastojanju da me na bolje upute i da se ja popravim. Već kanda vele: Ne valjadu Trnskovi prijevodi za glumljenje, preteški su; mladi hrvatski književnici, nemojte se povađati za

njim, eto vidite kako ti trnskizmi zadiru u uho, već povedite se ni za kim drugim već za Milićevićem.

Ako dakle kanim što vrijediti hrvatskoj knjizi, valjalo bi da ovlastim glumišnu upravu neka iskorijeni sve trnskizme iz mojih prijevoda Halmova: *Sina pustinje*, Kneiselove glume: *Tko pjeva, zlo ne misli*, Grillparzerova: *Valovlja mora i ljubavi*, Shakespeareova: *Otelia*, Feuilletova: *Jednog pariškoga romana*, Vossova: *Careva crnca* i Claretieva: *Gospodina ministra*; valjalo bi valjda da prema tomu preradim sva svoja djela, što ih baš izdajem, ili pak da umirim glumišnu upravu i da uputim naše općinstvo kako ti grdoimeni trnskizmi nijesu tolike grđobe i nakaze, i da jezik kojim pišem nije nimalo hrđaviji od Milićevićeva.

Osvjedočit mi je dakle čitaoce da nijesam lakoumno postupao, da te osebine nijesu moje mušice, već da mi je zbilja do lje-pote i napretka naše knjige!

Ne hvalim se dakle, već opravdavam samo svoj rad. Ne zahtijevam od svojih mladih ocjenitelja nikakve milosti, već samo pravednost. Neprijatelj sam svim zadjevicam te međusobnu zagrizanju i klevetanju, a iskusio sam da pohvalom i povlađivanjem može čoek ishoditi u starijeg i u mlađega puno više negoli ruganjem i psovkom. Zloba i ljutav nijesu nikad majke plemenitu pregnuću. Osobito u našoj knjizi ima svake ruke posla, ima svakomu vredniku mjesta i prilike radu, samo nema dosta zrele i blage upute, nema prijazna ponukivanja.

Priznajem dakle uvelike da treba kritike, ali kritik mora sam mnogo znati, svakojako više od onoga kog osuđuje, i mora gledati da uputi i koristi, a da nikoga ne vrijeda i tijem ne od-vraća od rada.

Uploške je velika nevolja što nam nije Zagreb što je Talijanu Toskana, što nam Zagrepčani ne govore čistom štokavštinom, već je i u najboljih kućah zavladala kajkavština, služeća ne samo općenju s družinom već i domaćemu uzgoju djece.

I narod oko Zagreba puki je kajkavac, čistu štokavštinu čujemo dakle samo ponešto s učiteljske stolice i u glumištu, pa onda nije čudo što i rođeni štokavac u Zagrebu slabo kad naide

na priliku obogatit zalihu svoga jezičnoga znanja, što se kad-
što priući hrđavu naglašivanju i što mu uho obnevikne besje-
dam koje među štokavci možeš svaki dan čuti. Nije čudo što se
gospoda po uredih teško okanjuju starih u prvi mah kako-tako
prevedenih obrazaca uredovnoga pisanja, nije čudo što gospo-
da novinari ne opažaju ni najkrupnijih pogrešaka, te što jed-
nim i drugim nije baš uvelike stalo do posvemašnje uglađenosti
i dotjerivanja jezika. Vukelić mi se ljuto tužaše da mu je pred-
stojnik kajkavac svaki put prekrižio riječ “izvještaj” i slavodo-
bitno napisao “izvješće”. Koliko ih piše još svejednako: “pozi-
vom na” mjesto “s pozivom” ili “uz poziv na”; “rješec” mjesto
“rješavajuć”; “izjavljenje, obavljenje, istraženje, osvjedočenje” i
sto drugih takovih nakaza mjesto “izjava, obava, istraga, osvie-
dodžba ili izjavljaj, obavlaj, istražaj, osvjedočaj”?

U prilog momu opravdanju valja mi ponajprije istaknuti
da mi je mati bila rođena Banovka i da sam u Rači i Grubišnu
Polju, sadašnje Belovarske županije, navikao štokavštini, a po
katekizmu poznavao i kajkavštinu, kadno me sudbina g. 1831.
dovede na Zagrebački gimnazij, gdje mi se drugovi u prvi mah
dosta narugaše onda takozvanomu slavonskomu perju.

Od g. 1835. postade mi – najprije Gajevim uputom, a kaš-
nje prijaznim svjetovanjem Vjekoslava Babukića i Ante Mažu-
ranića – dotjerivanje hrvaštine najmilijom zabavom. Čitajući
Dubrovčane te narodne pjesme i poslovice, uzeh bilježiti i pam-
titi ljepote jezika, a došavši u Banovinu, istom vidjeh koliko je
veće bogatstvo i besjeda i rečenica, a, dakako, i poslovica u na-
rodu negoli u nas književnika. Osjetih i spoznah da je mozga-
nje i osjećanje u naših krajiških gorštaka puno bujinije, da im
je jedrina i plastičnost govora puno obilatija negoli po donjih
krajevih. To mi je i presvjetli g. episkop Grujić zasvjedočio,
kojino se je, znajući napamet toliko narodnih pjesama i, daka-
ko, sam osobiti vještak u jeziku, upravo zadivio jezgrovitosti i
plastičnosti odgovora kad je bivši administratorom Karlovačke
dijeceze u Plaškom boravio i pitao ljudе za ovo i za ono. Čuo je
iz djevojačkih ustiju ono isto što sam ja u Pounju čuo od jedne
Divušanke, da je stanovito poređivanje riječi u pjesmi *sličnje*.

I Josip Marić, vještak tamburici i narodnomu pjevanju, bivši sa mnom u isto doba u Banovini, povlađivao mi to, dapače, jer u istom selu blizu dvije godine susjedovasmo, bilo nam drugu uz druga puno lakše spoznati germanizme u našoj knjizi, te zamijenit ih čistom našom rečenicom. Marić je onda prevodio Čokove pobožne časove. Drugovah i s Đurom Augustinovićem, rođenim Banovcem, marljivim sabiračem čiste hrvaštine, te štošta od njega pobilježih. A bijah više od deset godina izvjestiteljem Mirovnoga suda te se naslušah kako parac krivi parca, kako se potvoreni pravi, kako mrzilac mrazi i kleveće, kako svoj svoji i miluje svoga, kako se šaljivac šali, i kako naklapalo nadbija drugove doskočicami.

Iz tih bilježaka namakoh prijatelju Šulku rijeći i rečenice što sam ih znao protumačiti, a eno mi za to svjedočanstva u predgovoru njegova rječnika.

Idem da poredam rijeći i rečenice, poslovice i zagonetke što ih pobilježih, a što ih nema u Vuka. Neka mi služe momu opravdavanju i neka služe i drugim marnikom na umnožaj bogatstva im i kićenosti jezika. Evo ih:

Ako i ne možemo skokom i kasom, a mi ćemo nogu na nogu.

Bubac = udarac. Bez zamjerke bilo rečeno. Bezvozac = koji nema kola. Bezvolac = koji nema vola. Bezemljak = koji nema zemlje. Bjelodanice = bjelodano. Bogu dušu dāvā = zaklinje se. Boli me srce na te = sumnjam da si ti tomu kriv. Biti u poštenju. Biti na kvaru. Biti sa svom pameti. Biti komu u srcu, u volji. Bočiti se s pameti = uvelike se starati. Bezakoniti = raditi kako ne valja. Bez duše doletio = usopio se. Brina = mala uzvisitost zemljista. Bježeć od osinjaka nagazio na stršenjak. Bez vjetra ne niše se gora.

Crni dani, gorki zalogaji. Crna mu je godina. Crvoriti se = razilaziti se, razdruživati. Cergati se = zavađati, inatiti se. Cvonjati = besposlen stajati. Crnica = (krv i šljiva).

Čovjek s Božje strane = dobar. Čovjek na stranu = hrđav. Čovjek i pô = vredniji od svakoga drugoga. Često selenje rasulo. Čudne gusle o njem gude.

Ćen, čen! = tako se zove pseto.

Da si juče posijao, danas bi sazorilo (toli je dobra zemlja ili srećna ruka). Domjenak = razgovor (u Podravini sam čuo glagol: domjenkovati se). Dušu u se! = po savjesti. Dušu čuvati komu = biti komu na umoru. Dobru zgodu drž' po bocijeh. Dvaest i dva oko grabića igra = češalj. Dva dola krivodola, među njima zmaj leži = sablja. Devetero za četvero vuče = muze kravu. Do motike zahvalan biti. Dajte nam što u živa usta. Doći ruke = dopasti u ruku. Da imaš dvije glave, ne bi ga prevario. Dohraniti smrti. Da je snaga kao srce, zemlja bi se tresla. Duša bezdušna. Dok je raje i muka, bit će i hajduka. Dvostručiti = ne raditi poštено, varati, neodlučan biti. Da se gore prihvativim, sva bi se osušila (toli sam nesrećan). Dug dana (dugočaseć se), primjerice: Što sam dokon dug dana? Dostojati se žene. Dva Ličanina, četiri čoeka.

Gledati svomu boljku. Goloruk, goloručice = bez oružja, bez batine, bez dara. Grakću vrane na sve strane, valja paziti na piliće. Glibiti se = propadati u blato, npr. glibi se konj. Grehotica je kudititi djevojku. Gora starost neg ikakva žalost. Gusle slijepcu hrana, a okatu zabava. Grijarim se = ne imam suviše goriva. Glavom se planine prokapaju. Gust, -i = (*Dickicht*). Gola duša, a bez sreće. Grič = ne vrlet, kako Vuk veli, već šib, šiprag, sitnogorica. Glavinjati = ludo, bez glave za čim ići. Gdje je tor, tu i mor. Gdje mu je ban, tu i stan. Grum = grumen. Gužvati se = utiskivati se, dodijavati. Glava, glavica gore ili kose = najviši dio.

Hlad pada. Hametice – (čuo sam: svi bi išli hametice, i ovako: posjekoše goru hametice). Handrast = šenut, gledaj u Vuku: andrak (*Spleen*).

Imati: zlatnu glavu, zlatne ruke, otrovan jezik, djecu, svoja krila. Imešće moje! (čedo istoga imena). Ide, bavrlja kao vito koleso. Ide po šteti. Izdao me glas. Izmaga, pr. izmaga je pala. (Vuk ima *izmagao* i *izmaglica*.) I stara ovca soli ije. Iskoveljati se = što u Vuka *iskobeljati* se. Ići na = primjerice: na carsku vjernost, na pokornost. Ići po = primjerice: po trgovini, po krađi. Ići u = primjerice: u slogu, u zakon. Iskihati san = posve

budan biti, razbistriti se. Iz tikve dvije šibe do neba šibaju = oči. Iz trave izaći = malo se iz sirotinje, iz neznatnosti podići. Iverati = vrst tkanja. Istepelati = izlupati. Izvala = drvo što ga je vjetar izvalio (njem. *Windfall*). Ispuštenica (zemlja) = koja se je napustila. Imati zrok na koga = sumnjati. Iskuzoliti se = iz kakve neprilike umaći. Iskoljenčiti se = iz negava, iz neprilike. Izjazbiti se na koga = nakostriješiti se na koga ili opsovati ga. Izaći komu iz volje, iz milosti = onemiljeti.

Jak biti mjesto moći, primjerice: nijesam jaka žive glave stati. Jednu dušu imaš, ne gubi je. Junak među ženami. Jabuka uzovnica.

Kad ga Bog drži, šta će mu ja? Koji se pas silom u lov gojni, taj ne ulovi zeca. Kud je sud, tud je put. Kad se stari panj upali, onda ti i gori (ili: dugo gori). Kićina = (što u Vuka *kittina*) snijeg na drveću. Kutriti = zamisliti se, ne paziti na druge, primjerice: kutri, misli kuda će. Čuo sam i: kutri u se. Kukres = krivo, primjerice: na kukres stoje mu ramena, na kukres govori. Kad dijete ne plače, mati ne vadi sise. Kiptiti* = biegati. Krasti koga = *bestehlen*. Kukolječit se = jaukati jako. Kukalj = *Masche*, primjerice: vezati na kukalj, tj. da se može lasno razvezati, a vezati tako da se ne može lasno razvezati veli se: mrvouzice. Kvar tih rijeći! = *Schade um diese Worte!* Kaži i pokaži! Kazali su naši stari da za tuđa tuđ ne mari. Kud tuđ! Kakve ruke znades? = *Welcher Arbeiten bist du kundig?* Krv na deset nokata = velika muka. Kad će biti kapa za kapu, nek je moja na glavi. Kud što mrže, tamo brže. Kazati na koga pr. manu = pokriviti ga, odati. Klisimice, napoklis. Klisiti. Kinuti, ili kivan biti na što = zlobiti, mrziti ili jako zaželjeti. Karjatim = životarim. Kruh s kruhom sastavljam = imam toliko hrane da mogu dočekati novu. A isto znači glagol *skrušiti*. Klječati = vrst tkanja. Ko ljesta, preljesta = tko se muči, taj i postigne.

Lagoda = povoljica. Lonja = nevrijeme što brzo dođe i brzo mine. Lagoditi koga = po volji mu činiti. Ljubav ljubav hvata. (*Die Liebe ist der Liebe Preis.*) Lusparak = daščica pokrpu. Lo-

* U izvorniku стоји *kipriti*, što je, prema Vladoju Dukatu, "bez sumnje tiskarska grješka".

nac vri nasred polja, a niotkuda vatre ne imade = mravinjak. Leti, na zemlju ne staje. Ljubitelj sam tomu (da se to il' ono učini). Ljubitelj je čoeka ubiti. Ljetorast = mladica što za jednu godinu izraste. Lice vara, srce valja. Likovo = napitak što se daje poslije kakova kupa, a veli se: platiti likovo, piti i popiti likovo. Labrdaš = brbljavac. Lasno je osnovati, ali teško potkati*.

Mamiti, varati na ljepotu, na obrve i na oči crne, na svilu, na blago. Metnuti što i izmetnuti, primjerice: što pčele metnu. Marim ja, i srce mi zna. Motovilo vilo po gori se vilo, kući dolazilo, soli ne zobalo = pčeles. Mrtvim vodu nositi = hrkati. Migoliti (u Vuku *migoljiti*) glavom, puškom = nagibati amo-onamo. (nj. *schwanken*). Maja = bijes, mahnitost, veli se: maja ga uhvatila. (Ima i potok Maja istoga naglaska, a čini mi se da sam čuo i pridavnik majevit, ali ne mogu za to jamčiti jer nemam ubilježena toga pridavnika.) Miču mi se oskomine na jabuke = *Es gelüstet mich nach Äpfeln*. Mrtva gora = *liegendes Holz*. Mrtva voda = *Stehendes Wasser*. Mrtvi ugljen = *gelöschte Kohle*. Mrtva straža = *verlorener Wachtposten*. Mrtvi san i mrtvōsan = kad je vrlo teško spavaoca probuditi. Muka je okata prevariti. Mrtva usta ne govore. Mekan čovjek = vrlo dobre čudi, predobar. Maleno selo, čest porez. Mala (korist, strn, sreća, svjetina, pomoć, sajam) = *unbedeutend*. Milovati zemlju = dobro gnojiti i obradivati. Motati koga = *Jemanden trachten zu gewinnen*. Mračaj = otkle mrak dolazi, dakle sjever. Mah: na mahu = *zur Disposition*, na mahove = kao prekidice. Metnuti u što = primjerice: novac, da izmetne. Mahnuti = pristati, nagoditi se. Moći čemu, pr.: Što ja mogu tomu? Mlaka stopa = *frische Spur*. Miris puca. Mjeri i važi, pak onda kaži. Metnuti omrazu među susjede. Mrtvim jezikom kazati, tj. na umoru. Moćan kruhom, blagom. Mrtvosrdice = apatično; veli se i: preo mrtva srca, dakle nerado.

(Pisac moli da se u poslednjem broju "Vienca" na str. 432. u 2. stupcu u 24. redu mjesto: "vještak u jeziku" čita: vještak jeziku.)***

* podatkati, odozdo istkati

** Ovdje na str. 391.

Ne možeš ni riječi iz njega iskresati. Neznada, -e (supst.), primj.: Od neznade je tako učinio. Ne zna se dok ne pitamo врача. Ne deri kore da ne bude gore. Ne budi ijed, ne budi ni med. Na praznu ruku = zaman (gl. Vukovo *näprazno*). Ne uzimlji majke kad je čerka za izmjenu. Napolički imetak. Naramak = nije samo *Bündel*, već i *am Arm*, pr.: dijete u naramku. Najahivati na koga = navaljivati. Nitko nije kod Boga bio, da pripovijeda kako je tamo. Navalice (i od navalica) = naumice, navlaš. Netko nečim dobar, netko ničim. Naš mrkonja navrh kuće grize, a ogrizi mu na zemlju padaju = svrdao. Ne more sve u glavu doći. Na svaku ruku = (*omnimodo*) svakojako. Novac lovac. Napokomice. Nakomice. Ne daj hrđi na se! Napoškalj i napoškaljce. Ni ocem bijen ni materom karan. Ne potvaraj ti mene svojim nedjelom! Ni kos ni vuga, nego se ruga. Ničice pade mrtav. Nazorice (i: u nazorice) paziti. Nauznačice (i: nauznak) ležati = na kičmi. Namjerice (i: u namjerice) = slučajno, *à peu près*. Nevolja volju uči. Na kneževu zapovijed ne urodiše kruške. Ne gubi duše = nemoj krivo govoriti. Neračan = neveseo, slabovoljan. Nezaputan = *begriffsstützig*. Na drago oči utječu. Nadomjesto = namjesto. Neštím = nepočitovanje. Napokos i kosimice. Nagražati = prijetnje ponavljati. (Parčić ima *nagražanje* = *minaccia*.) Neće mačka meda iz tanjura. Namaknuti se = lovac do lovca, da uhvati mjesto. Nakučiti koga = ročiti ili smjestiti čeljade tako da ga može naći ili sresti onaj komu se nakučuje. Neka svoj peru obraz. Nenaruku = s neruke. Najprostranije u svom domu. Natisnuti se pravdati, natisni ga kopati. Nakariti koga = u kakvu nevolju turiti. Neće strv potrti osovine. Ne gledati u drugoga (ne izgledati od drugoga pomoći, već imati sam). Noć me je pojela = obnemogao sam sa straha i brige noćne (da će me okrasti ili mi kuću upaliti). Na krivoj duši oteti. Namrtvo ili namrvvice ubiti. Ne znati tomu ništa. Ne valjati ničemu. Ne znati što nosi dan, što li noć. Nije zraku = *abgeschlossen vom Luftzuge*. Nadobna godina = *gesegnetes Jahr*. Ne dati se iz službe kao ni pčela iz meda. Ne može se biti pod njeg'vom pizmom. Nadobiva si kruha. Nositi laži. Naveo se čitati i pisati.

Otisnuti kraj. Otiskivati suze (do Boga se otiskuju suze od srca.) Odmetnuti, metnuti na odmet, primj. kakvo blago. Odbrojak, metnuti na odbrojak (da se kašnje ne broji). Osušita zemlja = koja se lasno osuši, prema pridavniku *ocjedit*, -a, -o u Vuku. Oštrelj = gora ili kosa zaoštrena vrha. O sebi se baviti.* Oči boći, noge koči, a još veli: baka, baka! = tukan. Očupali su mu krila. On mu je desno krilo. O tu kladu razlupao se već mnogi malj. Oj, djevojko, brigo materina. Otrpravio ga u crno grožde. O tajni samo Bog sudi! Objesio nos kao vranu na strašilo. Otkapati ili biti otkapac = odgovarati za što, primjerice: Samo pomakni među doyle, ja ču to otkapati ili ja ču biti tomu otkapac. Osoljaj = koliko treba da se jednom osoli što, primjerice: nemam ni osoljaja soli. Omrsan = *genäschig*. Otkad sam se pojasom počeo opasivati. Odbir = pr. kupiti što na odbir. Od nejaka = od mala. Oguljak (zemlje) = *Streifen*. Otska = *Abrollung, Rutschung*. Otisao, -sli = *Rutschung*. Okariti, što i nakariti. Oklinak (zemlje). Obrusak (zemlje). Od stožera do pojate = blizu; veli se: koliko je od stožera do pojate. Obljaj, oblajac = oblo brdo. Ostrožac, ostrožin = oštro brdo. Oči su voda, mjera je vjera = *das Augenmass trügt, nur die faktische Messung verdient Glauben*. Otkašati = imperfektivni glagolj prema perfektivnomu otkositi, pr.: svake mi godine ponešto otkaša. Oteći mah = *über Hand nehmen, Übermacht gewinnen*. Obdelati mrca** = načiniti mu lijes (škrutu). Odboj = *Durchtrieb*, pr.: tim je klancem svega sela odboj. Ostatisti*** = *stehen bleiben*. Oskati vola = govoriti mu: os!, pr.: Os, Peronja! On je žeravica = vrlo živ čovjek. Obožjačiti = mjesto ošepaviti, oslijepiti. Očit, -a, -o = *unerschrocken, frech*. Obraza ne imati ili metnuti obraz pod noge = bezobrazan biti. Otkazati**** zemlju, mjesto = *bestimmen*. On Bog, on bić = on nam pomaže, on nas i kazni. Odbosti (kučište, među). Opotrebiti = *in Not geraten*, pr.: Kad siromah opotrebi, stani mu nogom za

* Brinuti o sebi, baviti se sobom.

** mrvaca

*** zaustaviti se

**** odrediti

vrat, pa će meni i tebi prostranije biti. (Vuku je *opotrebiti* = osiromašiti.) Odsrtati u mrak = *hinausstürzen in die Nacht*. Od povoja bez pokoja = vazda nesrećna. Oštре je riječi, sve sijeće kad govori. Oblić, -a = *Rundholz*. Okresak, -ska = *Abfall*.

Prazna puška ne daje glasa. Potrla orla godina. Prostrana srca = dobar je, pomirljiv, rado dâ. Preteći u besjedi = nadgovoriti. Prežao je i doprežao. Pretjecati besjedu = *vorlaut sein*. Poklepavati što tko govori = ispravljati. Položit, -a, -o = *dolcemente inclinato, ein wenig abschüssig*. Preliven čovjek = *mit allen Salben geschmiert*. Podsjеčena su mi krila = kad koga velika nevolja zateče. Prteno (živem) = siromaški. Poluvječan = *mittleren Alters*. Pjevaš Ivo? Od muke! Pamet caruje. Priličica = *Bequemlichkeit*, pr.: imam svoju priličicu. Pridržaljka = drug* kojim se podbada svijet mosteći na brvi preko kakva potoka. Piljiti kroz pukotinu. Po gori ide, a ne šušti = hlad. Puna crkva đaka, niotkuda vrata = misirača (tikvanja, buča). Pijetli česte, prozorje je. Prihvatan = koji rad ukrade. Pun šale kao gora lista. Preo mrtva srca (mrtvosrdice) = nerado, teškom mukom (nj. *apatisch*). Poznati na kom (pr. da krade). Porani mišlju, a pokasni riječju: nećeš se pokajati. Poznati** dug = *bekennen die Schuld*. Probitačan, ubitačan. Pokoveljati se = pohrvati se. Pozdrk = *Anhängsel*. Pisak zaliti = *Stimmstock anfeuchten*. Prekoramiti pr. pušku = na rame položiti. Prekoramice (pl.) = *Hosenträger*. Puštimice udariti pr. batinom = dakle tako da se batina pusti iz ruke. Počepice, u počep, u počepice = sve, pr. sjeći goru u počep, tj. tako da nijedno drvo ne ostane stati = *kahl abtreiben*. Prekladnje (pl.) = *Feuerhunde*. Pustio ga kao štetu niz vodu. Priručan, -a, -o, pr. košara = *Handkorb*. Potrusio (snijeg) = malo pao snijeg, da se još vidi trava ili zemlja. Ponaćvara (pas) = koji nije ni za što. Pikanac (plot). Pojednači, Bože! Potjernica = *Steckbrief*. Paljewina = *Inflammation*. Pusti to u vjetar = ne spominji to više!¹

* štap, motka

** priznati

¹ Zaciјelo bi ta ili ona: *Bilo pa nije!* puno ljepše pristala hrvatskomu peru negoli ona njemačka grđoba: *Spužvom prek!*

Postreva (postreha) = kao zaklonište; čuo sam tu riječ ovako: ide od postreve do postreve. Prijek vijek = toliko koliko zanavijek. Pritatariti = pritisnuti. Pandrcati = *stieren*. Postavati = *unschlüssig sein, nicht vom Flecke kommen*. Pristrandica = *kleine Anhöhe*. Pećenje = *Gedenken*, pr. od mogu pećenja. Povratiti se iz mrtvih = *von einer schweren Krankheit genesen*. Provala = *Kluft*. Prvine = prvo nedjelo, prva kazan; čuo sam ovako: nijesu mu to prvine. Prijeranak (pčela) = koš, trnka što se ostavlja preko zime. Preo vrha = *über die Maß*; veli se: to je preo vrha, ili: pregnao si preo vrha; a veli se i *prevršiti* u istom smislu. (Naišao sam na isti glagol i u Milićevića.) Ponos = *Stolz* i *Fetus**. Prekamikati, -čem = umoriti se govoreći, pretjerati. (Parčić imade: prekamitati.) Prespalo = *Nächtigung*; pr.: doc' čemo u Rujevac na prespalo. (Ima u Belovarskoj županiji selo Prespa, valjda *Nachtlager*.) Posvrnuti = zavrati, *umschlagen* (Vuk imade samo *posvrtati*). Poskok = vrst zmije. Prsti divanio = zanijemio. Pasja pamet = *instinctmässiges Nachjagen*: ne da mu pasja pamet mira; "ode za pasjom pameti" znači: ode lovit. Polje oči, grm uši ima = *die Wände haben Ohren*. Poplastiti = *aufschobern*. Pretirati trag = *durchkreuzen die Spur*, d. h. *jemanden behindern in seiner Absicht*. Prokletac = kažu za nemirnjaka ili veseljaka, a prokletnikom zovu onoga kojega zbilja svijet kune. Poći za srećom, za dobrom, za zabavkom. Prehvataći (pr. konje) = *umspannen*. Preo prsta gledati se = *sich gegenseitig nicht mögen*. Pred svoju dušu uzeti = *jemandens sich angelegendlich annehmen*. Preklopiti = *abrechnen*, pr. preplatak poreza preklopiti na drugi kakav dug. Prekašati i preoravati mede (gdje nema živice ili plota). Pod njegovom se pizmom već ne može biti. Put kola vozi, zob blato gazi. Potipa se po tudih kotarim. Pozivati se na općinu za svjedočanstvo.

Rastresit, -a, -o. = nezbijen, primjerice grozd. Ravnobrežan, -žna, -žno, = *mit dem Ufer gleich*, pr. voda, jezero, Sava. Rašljasto drvo ne može u zemlju. Ruke natrag (doveli su ga).

---

* Nejasno je zašto ovdje стоји riječ *Fetus* (njem. *Fetus/Fötus*, lat. *fetus* = zametak, plod).

Redovnik i poredovnik (u mlinu) = zajedničar, ketuš. Rascrvo-
riti se = porazdijeliti se, pr.: sve se zadruge rascrvorile. Rutava
mu duša = nije pristupačan. Rije, pak se krije kao krtica. Riječ
je vjetar. Reci jednu, ali jedru! Rogovato življeti = neprijatelj-
ski. Razvaganiti se = *sich breit machen*. Razvaliti (posao, do-
govor) = *zu nichte machen*. Rogom ije, rogom piće, rogom Bogu
slavu daje = ptica.

Spreznik, suznik = Spreznici i suznici su oni koji sastav-
ljaju (sprežu) svoje blago da mogu orati ili teg voziti. Svatko
ima svoju mušicu. Srcu na volju, sebi na nevolju. Sreća mu pje-
va. Stubočke stoji (nogu tik uz nogu); stubočke ili stubke sko-
čiti = skočiti sastavljenih nogu. Spolja gladac, a iznutra jadac.
S gore bolest = padavica. Sad onuda kosovice sude = opušćelo
je. Suditi komu. S Božje strane čovjek = dobar. Slota = svako
hrđavo, hladno vrijeme. Sjekomice, sječimice = *mit der Schnei-
de*. Sjekotići sijeku, vukotići vuku, sam baća prevrće = zubi,
usta, jezik. Stotinu jaše, stotinu paše, jedna pukne, sve stanu
= nit, žica, kad se tka. Zgrčeno prase sve polje popase = srp.
Starost je prteno oružje. Služiti duši = dobro činiti. Suprotnuti
se komu = *sich einmal widersetzen*. Shoditi kvar = *den Scha-
den am Felde erheben*. Samo da u njem ne leži = veli se kad
tko što ludo, nesklapno reče. Strupljiv prst. Suda vijeka = što
nam je suđeno vijeka (čini mi se). Skrušiti = sastaviti kruh s
kruhom; doteći hrane dok druga dode. Zbičuvati = bićem zga-
njati (*zusammenpeitschen*). Stisnuti se = *Kraft an sich ziehen*,
pr.: stisnu se i skoči. Suhoburica = *Trockener Nordwind*. Svi-
tlati (duge, daske, žioke) = *überqueren*. Svjetlaja = *Lichtbesor-
ger*, *Lichtträger* = koji večerom luč (lučku) udešava da ljud-
ski plamti, i koji ju zamijeni čim dogori. Sapinjača = *Brosche*.
Slatko mi je iza uha izvukao = snagu mi upotrijebio već toliko
da je nestaje. Suhu bijedu platiti = nizašto trpjeti, žrtvovati
se. Svatko je kovač svoje sreće. Sagriješiti Bogu, domovini, ro-
du. S blažibogom (neka mu je)! = Neka mu to bude s Božjim
blagoslovom! Suprotak = što i *suproćenje* po Vuku. Zborar =
Kirchweihbesucher. Sajmar = *Marktbesucher*, kao što je i cr-
kvar = *Kirchenbesucher*. Spadati = *schwinden*, pr.: spade mi

dalak. Sponijela se žena = *übermüthig geworden**. Scijenjati = *zusammenschätzen*. Snijeti = *erdichten*. Svojatati = *als Eigentum halten*, pr.: tu on zemlju već devet godina svojata. Svjedočiti: 1. *komu* = *zeugen zu seinen Gunsten*, 2. *na koga* = *zeugen gegen Jemand*, [3.] svjedočiti se *kim* = *auf Jemand als Zeugen sich berufen*. Sav svijet nakiti, samo sebe ne može = igla. Samčina = samoča. Smičaj = *Untergang* (mjesto: smaknuće); rekoh nekoj starici u vojničkoj satniji, od oluje zakloniv se u njezinu kuću: "Hrđavo vrijeme, majko!" Starica mi odvrati: "Da, gospodine, gotov smičaj!" Sleći se = smiriti se, pr.: Ako ne ima nikakva ufanja, kažite mi da se sležem.

Što iz mene u te gleda = (mar ili nemar, milost ili mržnja) što ti želim; čuo sam ovako: Znaš, Pero, što iz mene u te gleda. Šaporiti = šaptati (Parčić ima *šapuriti*). Šalabazati = besplesni hodati (Parčić veli da je: šalabazati = *andar pian piano*). Špihati = *angehen*, pr.: to mene ne špiha. Štim, -a = štovanje; čuje se i neštим = neštovanje: Šušljevina = *trockenes Reisig*. Što oteto, to prokletio! Širok mu drum, nek se kloni zla! Širokim drumom hodi! Šamara = velika sjekira. Škomračiti = *bephiligen, lästig fallen*.

Tegnuti = *es könnte der Fall sein*, pr.: tegnuo bi doći. Ti hoćeš da tvoj lemeš pliva, a da njeg'va slama tone = veli se kad koji parac odviše nepravo sebi u prilog govori. Tijelo već mrtačko = gotov umrijeti; ta je rečenica glasila ovako: Njegovo je tijelo već mrtačko. Tropiti = posrnuti po klisku. Trijezan misli, pjan divani. Tuk (tućić) = gdje se tukaju dvije gore. (*Physischer Winkel*?) Tukati se = sudarati se, sastajati i ticati se; čuh bo i ovako: Što se to mene tuka? Temeljiti = oko duga opstanika nastojati; vidi: vremeniti. Tijesna je srca = namah se naljuti, nije pomirljiv, rado ne da. Tko ne zna moliti, ne zna dobiti. To je neoplakana nesreća. To mu je nož u srce. Tko Bogu služi, ima dobra gospodara. Tiha voda duboka je. Tihi vjetric razglađuje. Tiho more pred burom. Tihom noći rosa pada, a na buri plaha kiša. To mu je zubna bolest (primjerice kakov nepovoljni

---

* U suvremenome njemačkom jeziku: *übermütig werden*.

posao). To je crnje od ugljevja. Ture trči uz luku, niz luku, u crljenu klobuku, u gizdu, u pismu, u pismenoj košulji = pijevac. Trnapiti = bānuti. Tanko uhvanje = *schwache Hoffnung*. To tamo ti! To tamo vam! To tamo im! = *Meinetwegen! Soit!* Tavan po tavan = *schichtenweise*. Tavan vina, tavan kave! Točurnuti = *zu fließen beginnen*, pr.: Udarih ga, umah mu točurnu krv na nos. Tapom ići, ili tapati = *tappen*; čuo sam ovako: Tapom ide kao čoek na stranu. Topličar = *Badebesucher*. Teško ludu na najboljem sudu! Teško pravu dok se krivi nade!

Učiniti mah = mahnuti; čuo sam ovako: Učinim mah, te utečem. Uzdrt = uskos. U svakom mlinu ima red = *Er ist überall des Hahn im Korb*. U svaku stopu = (valjda) *bei jedem Schritt und Tritt*. U ručko doba = oko 10 jutrom. U šumu ide, kući gleda = sjekira. Uliberiti, zaliberiti = utjerati (primjerice klin maljem). U žlici bi ga ždrkno! Unoćati = dugo u noć zabaviti se. Ušur je vrag već od njega uzeo. Ustabanati zemlju na čereke kao u Turskoj, tj. ne mjereći ni lancem ni drugom mjerničkom spravom podijeliti zemlju. Užomjerina = mjerenje užem. U poslu brzo prolazi vrijeme. Ucjenica, ucjenice = *per Bausch und Bogen*. Urvine = *Abgerutschtes Erdreich*; čuo sam: otištene urvine; Parčić ima: urvine od snijega. Umetaljka = zemlja na umetu (*Beschädigungen ausgesetzt*). Umetić, umećić = *Einsatzstückchen*. U svome je svatko jači. U zločestu si selu, neće nitko da te hvali. Usklisak = *Böschung*. Usklisiti = *böschen*. U dušu uprijeti = *jemanden aufs Gewissen ausholen, sprechen*. U moje znanje = ukoliko ja znam. Ugledice = *Auge ins Auge*, pr.: Svakomu ćeš ugledice zapovijed dati. U selu gledac, a u domu glodac. Ulicu načiniti = *Spalier bilden*. Upričiti = stvoriti priliku, udobnost, pr.: upričilići si stan; upričiće sastanak prijateljski. Uzdajem se i zanosim = *ich vertraue und baue*. U oči vam upadam = *ich werde ihnen lästig*. Učiniti se vješt = kad se gradi čovjek da zna za nešto, prema onomu: činiti se nevješt = *als wenn man nicht wüsste*.

Vredovan = *empfindlich, wehleidig*; čuo sam: Vredovan sam na sve strane, i: Vredovne su mi oči od plača. Visuljak visulji, trčuljak trčulji, veli trčuljak: Ala da mi je visuljak! = žir i

krmak. Vražja para na zlo nagovara. Vraća = *Ersatz*; čuh ovako: Ni za plaću ni za kakvu vraću (neću to učiniti). Vrstan da je živ, i vrstan živjeti; čuh i: Vrstan je četiri škude; u Vuku ima: Lice joj je vrsno Carigrada. Vratolom zovu po krajini svaku vrlo strmu nizbrdicu puta. Vremeniti = ne temeljiti, tj. ne nastojati oko duga opstanka na kojem kraju; čuo sam ovako: Ne temelji on ovdje, već samo vremeni; kanda bi njemački rekao: *Es ist nicht seines bleibens hier*. Vremenjača = čaplja. Vidilica = durmir. Vagitati = *bilanciare*. Vinogradina = napušteni vinograd, kao što se napušteni ili razvaljeni grad zove gradinom.

Znade čaplja gdje je bara. (Vuk imade: Znade vrana gdje je bara; Nije vrani toliko do bare koliko čaplji, te stoga mislim da je bolje kako sam ja čuo.) Zavornjak = veliki svrdao. Zatrenik = koj' se je sam zatro. Znade on na koju nogu hramlje. Znanje je gotov novac. Zove ga u obrane jagode. Zadire sve u gore. Zdrav kao kremen. Zijeva za kišom (zemlja). Zdravu podajte, bolesnu prinosite. Zla žena kući zator. Zasukan čovjek = s kojim se nije šaliti (*Ein hantiger Mensch*). Zna i pjana kokoš što je jastreb. Zvînda zvîndâ preo devet brda = bubenj. Zagledljiv = *verliebter Natur*. Zlosrdnuti se na koga = *böse werden*. Zabustiti = busom zajaziti, zapušti. Zakalati = *in Kot geraten*; veli se i: zakalati u težak posao. Zaintaćiti = započeti, zapodjesti, pr.: Što si zaintaćio zanovijetati. Zagrizalo = dražilac. Zalaškati = komu kazati da laže. Zélo = što i zelenko. Zateretit = *belasten*. Zna što plug misli = orač na glasu. Za nekoga boga življeti = *einen Lebenszweck haben*. Zmije ga kolju = vrlo mnogo trpi.

Žalim, i srce mi znade. Žedan i gladan slušao bi ga kako lijepo govori. Žust = brz. Žena i junake rada. Žeravica jaru da je. Želja me zanosi, pune su mi oči. Živ i zdrav se ne nudi. Žedan kao pečen. Žlica masla svemu svijetu dosta = sunce. Ždrknuo bi ga u žlici. Žalim od uboja, od tvoje pizme. Živa usta jedu. (Daj dok sam živ!) Žvatati riječi = *nicht fortkommen mit dem Reden*. Židati motku (šibu) = *hin u. her schwingen*.

Najviše toga narodnjega blaga iznijeh dakle ja prvi u hrvatskoj knjizi na vidjelo, a mogao bi se o tom osvijedočiti tko bi hčio prelistati i "Danicu", i "Narodne novine", i "Neven", i

“Glasonošu”, a napokon i “Vienac” prvih godina, kadno mu bijah glavnim suradnikom. Ali uza svejednako pabirkovanje takovih ljepota iz narodnih usta, osjetih brzo i to koli često mi književnici krivo upotrebljavamo prislove: kako, tako, ovako i onako mjesto koliko, toliko, ovoliko, onoliko, i gdje pr. tako dug, velik, kratak, jak i dr. mjesto toliko dug, velik, kratak, jak i dr. Tako pravi štokavac ne bi rekao: vidjeh ju kako plače, već: vidjeh ju gdje plače. Zatijem narod ne mari upotrebljivati samostavnike tvorene od perfektivnih glagolja nastavkom -je, kakvih su, žalibože, puni naši dnevnići i uredovni spisovi. Za nekoje znam, doduše, što rabe narodu, ali je njima samo Crkva na silnu ruku nagrdila narodna usta. Takvi su samostavnici spasenje (kajkavsko *zveličenje*), Isusovo porođenje, oproštenje, preobraženje, posvećenje, navješćenje, uskrnsnuće i dr. Takve su grdobe u novinah: razdjelenje, umirenje, pojavljenje, udivljenje, oduševljenje, začuđenje, povjerenje i stotine drugih. Ja se uklanjam tijem grdobam, kao što im se uklanja i narod, pa jer pišem *smičaj* mjesto *smaknuće*, *otvoraj* mjesto *otvorene*, *osvjedočaj* mjesto *osvjedočenje*, *poujera* i *uvjera* mjesto *povjerenje* i *uvjerenje*, *ustanovljaj*, *ustanovba* ili *ustanova* mjesto *ustanovljenje*, to nije čudo što se ušima naviklim na *otvorene*, *poniženje*, *ustanovljenje* ne sviđa moja tvorba takovih, da pravo reknem, perfektivnih samostavnika. Ali, gospodo, i vaše gramatike kažu da se pravi glagolski samostavnici sa nastavkom -je redovito prave samo od imperfektivnih glagola. I u Milićevića nađoh: uticaj, ustanovu, preobražaj, premještaj i druge takove, ali ima, žalibože, i oduševljenje (*Begeisterung*), utvrđenje, osvetlenje, izjašnjenje i raspoloženje, a narod bi, treba li mu, rekao: zanos, utvrda, osvjetljaj, izjašnjaj, raspoložba, kao što veli: uzdisaj, zagrljaj, svežaj, osoljaj, nakladaj, naraštaj, namisljaj, dogodaj, rastegljaj, i presada, prevara, nagodba, podmirba, podvorba i dr.

Prihvatih od naroda način kojim mu se mili mjesto samostavnika označujućega koje muško ili žensko čeljade stvoriti si od dolikujućega pridavnika samostavnik koji jedno i drugo označuje, primjerice: dosadniče, obijesniče, nesretniče mjesto:

dosadni, obijesni ili nesretni čovječe, druže, brate, sine. Tako se Cvjetna i Glušna nedilja zovu Cvjetnicom i Glušnicom, tako je čovjek smrtnik, grešnik, marnik, moćnik, nemoćnik, kaznik, nasilnik, nenavidnik, pravednik ili nepravednik, nestrašnik, ugodnik, trsnik, krasnik, poslušnik, vrijednik, vrsnik, zlobnik i onakvić kakvo mu svojstvo istaknuti želiš. A Nijemac mora malne vazda upotrijebiti za istu oznaku pridavnik i samostavnik. Tako se i kolni put (*Fahrweg*) zove jednostavno kolnikom, utren put utrenikom, napušten put starenikom, tako čuh u Vinkovcima, gdje narod zove okružnoga predstojnika jednostavno okružnikom. Tako je podzemni hodnik = tamnik; suncobran = hladnik; stvar koju nije lijepo napomenuti = nepomenik ili nepomenica (*inexpressible*). I Milićević piše tako primjerice: Od onih srećnika koji su njemu ugodni. A drugdje: ta ovo raste sve sâm nepokornik; siromah bezvonik; grešni smrtnici, pakosnik.

Uza spomenute samostavnike od perfektivnih glagola i uz samostavnike od pridavnika mile mi se pridavnici: dočekljiv, govorljiv, zametljiv, zavidljiv, zavodljiv, ganljiv (*ganutljiv?*), preginljiv (*pregnutljiv?*), tako i oni: položit, ocjedit, otresit, ras-tresit, oplozit, osušit, saborit, ubojit, oborit, odrješit, usklisit, zavojit, svrhsobit (*persona bizzarra*) i dr.

Sad mi je još poredati prislove štono mojim ocjeniteljem najvećma dogrdiše, poredat mi je svekolike po Vuku i Parčiću ne bi li čitaoci manje zazirali od množine negoli su ocjenitelji zazirali od pojedinih što sam ih ja upotrijebio, gdje mi se je po narodnom govoru umjesno činilo, ili gdje me je prevodioca na to nukao njemački ili franceski izvornik.

Evo ih:

Ankasice, *dir come per prova*.

Bezobzirce, *incautamente*. Bogdice, *Dio voglia*. Brojimice, *numeratamente*.

Đipimice, *d'un salto*. Đurđimice, *d'improvviso*. Dogodice, *eventualmente*.

Gazimice, *a grado*. Gnjetomice, *calcatamente*. Gurimice, *con ispiata*.

Hametice, *totalmente*. Hitimice, *celermente*. Hitroumce, *scaltritamente*. Hodimice, *col passo solito*. Hotice, hotimice, hotomice, *a bella posta, di proposito*.

Imence, *nominatamente*. Izmašičke, *vibrando*. Iznimice, *esclusivamente*. Iznovice, *nouvemente*. Izobušice, iznebušice, *all'improvviso*. Isprvice, *da principio*. Izručke, *gettando con mano*.

Jašimice, *cavalcioni*. Jatomice, *a truppe*. Jedvice, *a mala pena*.

Klisimice, *obliquamente*. Kokoške (pasti), *cader due persone al paro*. Komice, *perpendicolarmente*. Kosimice, *obliquamente*. Kotrljimice, *rotolone*. Kotrmice, *a capo rovescio*. Kradimice, kradomice, *furtivamente*. Kriomce, kriomice, *di soppiatto*.

Letimice, *a volo*. Ležečke, *giacendo*. Logimice (ležati), *giacere obbligato a letto*.

Mjestimice, *sul luogo*. Mučke, *tacitamente*.

Nabrojice, *numeratamente, oppieno*. Naherice, *inclinato in banda*. Naizmjence, *a vicenda*. Naizredice, *un dopo l'altro*. Nakomice, *appiombo*. Nakrstice, *in croce*. Naledaške, *supino*. Naletice, *di cozzo, d'assalto*. Naobrljice, naobrlike, *a sghembo*. Naočice, naočigledce, *evidentemente, palesemente*. Naokružce, *in rotondo*. Naopačke, *a rovescio*. Naplečke, *addosso*. Napolice, *per la metà*. Naporedice, *ordinatamente*. Narebrice, *per fianco*, Nasadice, *suolo a suolo*. Nasatice, *uno sopra l'altro*. Nasipice, *versando dentro, colmotamente*. Nasumce, *all'avventura*. Natrbusce, *sulla pancia*. Naumice, *a bella posta*. Naustice, *verbalmente, a voce*. Nauznačice, *supinamente*. Navalice, *a folla*. Nazadačke, nazadice, *all'indietro*. Nazorice, *a vista d'occhio*. Nehotice, *involontariamente*. Nemilice, *crudelmente*. Neprestance, *di continuo*. Neštedorice, *profusamente*. Nice, ničice, ničke, *a terra*. Nizimice, *dall'alto in giù*.

Objenožice, objenoške, *con ambedue i piedi*. Objeručice, objeručke, oboručice, *con ambedue le mani*. Odskočke, *di rimbalzo*. Odušice, *in una sorsata*. Ogluške, *alla sorda*. Okastice, *a bella posta*. Okomice, *perpendicolarmente*. Ostojke, *stando i[n] piedi*. Oštrimice, *col taglio*. Ožimice, *di buon passo*.

Pikomice, *di punta*. Pješice, pješke, *a piedi*. Pljašćimice (pasti), *stramazzar per terra*. Pljoštимice, ploštimice, *col piano di spada*. Pobušelice, početveronože, početvorke, *carpone*. Potpunice, potpuncе, potpunoma, *pienamente*. Podgnjurce, *nuotando sotto l'acqua*. Poimence, *nominatamente*. Pojedince, *uno a uno*. Poklečke, *stando in ginocchio*. Polagačice, *pian piano*. Poleguške, *rannichiatto, coccoloni*. Pološke, *giacendo*. Poprečice, poprečke, *transversalmente*. Poskokce, *saltellone*. Postupice, *gradatamente*. Potlimice, *terra a terra*. Potraške, potražice, *dietro le tracce*. Potrbuške, potrbusice, *col ventre a terra*. Potrupačke, *pestando co' piedi, balzelloni*. Potvrdimice, *afferma[tiva]mente*. Pozajmice, *scambievolmente*. Pozlopce, pozlobice, *con maligna intenzione*. Požapke, *carpone*. Prečimice, *trasversalmente*. Prekodnevice, *durante il giorno*. Prekorupce, *assolutamente*. Prekrižice, *colle mani in croce*. Pripetce, pripetice, *casualmente, fortuitamente*. Premjenice, *alternatamente*. Prošimice, *da parte a parte*. Prsimice, *urtando col petto*. Pustimice, pustimičke, *lanciar[e]*. Pustopašice, *senza pastore*. Puzimice, *serpeggiando*.

Rakomice, *rinculando, all'indietro*.

Samohote, *sponta[nea]mente*. Silimice, silomice, *con forza, con prepotenza*. Sklizimice, *strucciolone*. Skočimice, *di balzo*. Skorice, *da poco, di fresco*. Spredimice, *da dietro all'innanzi*. Stoječke, stojke, stojimice, *stando in piedi*. Stranputice, *fuor di strada*. Strelimke, *come una saetta*. Strmoglavice, *a capo rovescio, precipite*. Stubočice, *ritto su due piedi*. Sumice, *all'avventura*. Sumitice, *disporre avvicendo le due parti contrarie di un oggetto*. Susljedice, *di seguito, consecutivamente*. Sustopice, *sulle tracce, sulle orme*. Svednevice, *giornalmente*. Svesebice, *alla rinfusa* (Vuk tumači: *samt und sonders*). Svesrdice, *ben volentieri, con cordialità, vom Herzen gern*.

Šumke, *pian piano, sulla punta dei piedi*.

Tikomice, *d'allato*. Trkimice, trkomice, *di corsa*. Trtimice, *tentone, brancolone*.

Uglavice, *personalmente*. Uklopice, *inclusivamente*. Ukopce, *in senso contrario, arrovescio*. Unatraške, *indietro*. Upitmi-

ce, *domandando*. Upropnice skočiti, *impennarsi* (vele i *upropanj*). Upropnice trčat, *correr[e] a briglia sciolta*. Ustopce, ustopice, *dappresso*. Utakmice, *in scambio*, [*l'*]uno per [*l'*]altro. Utrkmice, *a gara*. Uvjetimice, *condizionatamente*. Uzagrepce, *a gran galoppo, precipitosamente*. Uzajmice, *a vicenda*. Uzaman-*ce, consecutivamente*. Uzastopce, *dietro di pedate*.

Valjimice, *rotolone*. Visimice, *penzolone*. Vjekomice, *per sempre*. Vrzimice, *in una lanciata, in un tratto*.

Zagonačke (skočiti), *saltare facendo prima una corsa*. Zasopce, *di seguito*.

U Vuku ima još i ova: Činimiske = *mir scheint, videtur mihi*.

Pobilježio sam i ove, a nema ih ni u Vuku ni u Parčiću: bjelodanice, danomice, djelomice, dvoumice, gledimice, goloručice, ličimice, mrtvosrdice, naknadice, napoškaljce, nemarice, neopazice, neoprezice, neprekidice, nizbrdice, posebice, potajice, prekoredice, prezirce, tajomice, ucjenice, upravce, uzastrance, uzgredice, usporedice, znadice (*wissend*), žapimice. Od g. Budislavljevića čuo sam: napismice = *schriftlich*. U Milićevića našao sam: sloški, sunovratice, pravce, pološke, ničke i bojse (po Vuku i *bojske*) = valjda, možda. Našao sam u njega po više puti i spomenute već prislove: navalice, uzastopce, nasumce, nehotice i mjestimice. Prislov *prekorupce (absolute)* ima tja u *Novljanskem urbaru* od g. 1658, a govori se još i danas u Hrvatskom zagorju. Prema prislovu *namjerice* uzeh pisati i *omjerice i primjerice*, prema prislovu *naumice* napisah i *bezumice* i *prostoumce*, pa vidim da me ne samo svatko razumijeva, već da osobito prislov *primjerice* i u novinah otimlje mah mjesto latinizma *naprimjer (ad exemplum)*. U 2. br. "Iskre" čitah i zabilježih si: plješćimice lupio se po gnjatu.

To su vam dakle te nakaze štono se ne mile mladoj gospodi ocjeniteljem, a ja toga narodnjega blaga ne bi dao za bog zna što, te mislim da će se sa mnom slagati i Jagić, i Petračić, i Budmani, i Maretić, i Paulinović, i Vrčević, pa i Milićević, kao što su mi davno već povlađivali tu porabu Budislavljević i pokojni Vukelić te svi pravi štokavci iz nekadašnje Krajine. Neka dakle

tko hoće zazire od porabe tijeh prislova, neka piše po europejski: apatično, po njemački: od srca rado, po latinski: naprimjer, a ja ču pisati: mrtvosrdice, svesrdice, primjerice i druge takve prislove gdje god nađem da bolje prijaju duhu našega jezika negoli ropski prevedene tuđice. A što je tim prislovom ponajviše nastavak *-ice*, ne mogu vjerovati da vrijedaju toliko štokavsko uho, jer inače ne bi štokavac najrađe tepao besjedami: majčice, ženice, sestrice, dušice, miljenice, veselice, mezimice i stotinama ženskih imena: Anice, Ružice, Jelice, Evice, Danice, Rančice, Zorice i dr.

Što im je pako u mene zazorna češća uporaba tijeh prislova negoli u pisaca koji gotovo i ne znadu za njih, to neka izvole pročitati koju talijansku knjigu, pak će više puti naići na *tacitamente, eventualmente, affirmamente, diligentemente, premurosamente, routinamente, naturalmente, casually, condizionatamente* i na druge takove prislove negoli u mene na naše, da dakle nipošto ne prevršujem prave mjere.

Istina je da skraćeni prislovi: gurimce, hotimce, nehotce, kriomce, letimce, strelimke i ostali pjesniku gradećemu jambe dobro dolaze na prvo mjesto svakoga retka, jer im je naglasak na drugoj slovci. Stoga će se ti prislovi pojavljivat u jambičkih izvornicih i prijevodih češće negoli u prozi; ali mi se to ne čini tolikom nesrećom ako pjesnik uzimlje na um mjeru, svakoj ljetopoti odbodenu, i ako slušalac nije baš kivan vrebati samo na pojedine riječi i podsmjehnuti se nazlopce gdje tomu nema baš nikakova razloga.

Svomu sam ugledu dužan napomenuti i to da sam u dva reda predavao hrvatsku slovnicu i skladnju na njemačkom jeziku, jednom nekoj visokoj gospođi, a drugi put za Molinarova glavarovanja svoj gospodi glavnoga zapovjedništva, da sam dakle u ta dva tečaja svjesno i pomno sravnjivao osebine hrvštine s osebinami njemštine, da sam povrh toga uz veliki trud preveo dvije ovelike stručne knjige o regulaciji Save i o zagajivanju krasa, te raspravu o oskudici vode po krajiškom krasu. Nijesam se dakle zadovoljio diletantskom površnošću, već sam gledao, koliko sam mogao, dokopati se temeljitosti, a da sam

tako radio, eno vam dokaza u "Viencu" godine 1874. u dopisih uredničtva gospodinu Z. u br. 19, 21, 22, 24, 27, 28, 32, 36, 43, 47. i 51. Sva je prilika da gospoda ocjenitelji i ne znadu za to, te im evo moram kazati da sam ja pisao one upute u "Viencu" i da ih je tja i g. dr. Jagić napismice hvalio i prepo[ru]čivao svolnu bratu.

I pošurice pišuć u "Glasonoši" i "Viencu", natuknuh pokoju o jeziku. Tom prilikom napominjem napose da sam i one pošurice u 1. br. "Vienca" g. 1869. napisao ja, a Vinko ih je Pacel za nevolju morao označiti svojom šifrom. Pošurice pako u 4. br. "Vienca" iste god. napisao je zbilja Pacel, kašnje ih ne nastavismo. U karlovačkom "Glasonoši" predložih i obrazložih kako ne bi smjeli teatar nazivati *kazalištem*, već *glumištem*. Sad eto, hvala Bogu, prihvatiše taj naziv malne svi naši listovi.

Sve to moje nastojanje oko čistoće, pravilnosti i tančine hrvatskoga pisanja temeljilo se na pomnu opažanju i usvajanju narodnoga umovanja i zborenja. Trebalо je samo u lijepoj knjizi uhvatiti mjesto i priliku narodnjemu blagu, što ga posaku piše drugi, što si ga pribrat i sam. Sve dakle osebine mogu pera narodno su perje, pitajte sinove negdašnje Banske i Gornje krajine da li me razumjedu, i ne govore li štokavci onuda tako, dapače još kićenje, još elegantnije negoli su moji sastavci.

Što sam skovao sām, kazat ћu vam drage volje, a kazao sam, koliko se sjećam, namah kad sam koju kovanicu prvi put upotrijebio. Evo ih:

Napremica = Beziehung (mjesto ruskoga *odnošaja*, koga mi je toliko ogadio Kurelac, gledaj razlog u dopisnici "Vienčevoj", br. 36, g. 1874). A velim vam da toga ruskog *odnošaja* ne razumije narod nipošto.

Osvjediti koga, osvjedba, osvjed i osvjedadaj napisao sam negdje ne bi li odgovaralo latinskomu *convincere, convictio*, tobože da bi koga mogao bilo razlogom ili uvjerbom uputiti da je što tako, a *osvjedočiti* da bi se samo onda moglo govoriti kad imamo koga drugoga za svjedoka, tim više jer narod zbilja veli: svjedočit se kim = *Jemanden als Zeuge nennen*. Ali se ne maram za to otimati.

Odskorica = čovjek odskora, *homo novus* mjesto poturčene *novajlja*.

Brstik = *Laubfutterwald*. Tu riječ moradoh skovati prema onim: hrastik, bukvik, jelik, grabik – jer mislim da bi ju tako i narod skovao i jer nije bilo druge.

Ulik uzeh pisati za *Allee* mjesto skovanoga *drvoreda*; jer narod zove i *Spalier* ulicom, a drvored je i onda kad je samo jedan red dravlja. Pa kako u naroda ima *tamnik* i *tamnica*, tako bi zbilja mogao valjati *ulik* za *Allee*, a *ulica* za *Gasse*.

Tih pet riječi možete zvati kovanicami ili trnskizmi, ako vam je baš do podsmijevanja. A što se tiče tvrdnje da mi je jezik jedar i pravilan, ali glumcem težak, to je hrđavo svjedočanstvo našim glumcем, koji su već po više puti krasno izglumili jambom prevedena *Sina pustinje*. Ali glumcem Zemaljskoga zavoda ne bi nikako smio biti težak jezik komu priznajete jedrinu i pravilnost. Od njih bi se, dapače, imala ženska omladina učiti ne silom, već milom valjanu naglašivanju i najkrasnijemu jeziku, te ako gdje, to je zacijelo u glumištu mjesto najzanosnijemu i gdjekada osobito u stihovih teže shvatljivu zboru, jer ga baš glumac mora razgovjetnije pronositi nego itko drugi. Kako već rekoh, nije mi do zadjevice, a ja svoju u tom smjeru objelodanih u sastavku: *Na što bi ponajpače trebalo paziti na našem glumištu da okrene na bolje* u 5. broju "Vienca" od g. 1874. na str. 77. i 78. Na taj sastavak upućujem svoje ocjenitelje i glumišnu upravu.

Još bi imao g. Desideriju napomenuti da sam preveo vrlo znamenitih i korisnih stvari a da nijesam mogao čekati dok bi nam g. Milićević pokazao kako se prevodi. Napisao sam, uz ostalo, i *Učitelja Dobrašina te Krasnu ženu, Kneza i bilježnika*, pri poviješćicu *Iz Nove Vesi te veselu pučku glumu Pisara i ispisanika*, sve u pouku naroda ne s manjim otadžbeničkim zanosom, ne i hrđavijim jezikom negoli je jedan i drugi u *Selu Zloselici* te u *Zimnjih i Ljetnih večerih*. Ali, dakako: *Nemo propheta in patria*. Naše radnje g. Desiderij ne proučava toliko. Njemu je samo Milićević "autoritet koji imponuje". Desiderij ne opaža Milićevićevih germanizama: "smatraju kao neki gospodski luk-

sus”; “čine veliku bezinteresnu dvorbu i ugodbu najvišim svestiljama”; “prosvetiti kroza svoj rođeni jezik”; “bojazan za se”; “istavljuju prošli život”; “zauzeti se za narodnu školu”; “nisu slobodni od te mane”; “obrazovanost Dubrovčana ima upliva”; “pokazati preduzimljivost” (*Voreingenommenheit*); “izdržavati”; “prima zadahnuća”; “a Srbi smatraju kao otpadnike nas i vas” (mjesto: Srbi smatraju otpadnicima nas i vas); “srpski živalj u Dalmaciji zauzet će mesto koje pripada vrednu sinu u očinoj kući”; “da se stavim pod tvoje očinske zapovesti”; “Divlji smeh družine krunisa ovu drskost”; “stavlja u izgled avansovanje”; “Neka uzme kao srećni dokaz zrelije dečine svesti;” “Udvojila ljubav k radu” (*Verdoppelte die Liebe zur Arbeit*) mjesto: dvostruko toliko zavoljela rad; “njene dve ruke načine onu malu kućicu svetlu”; “običaj je uveo u službu sasvim drugo zemljano posude”; “dužnosti koje položaj stavlja na njih”; “do izvršenja”; “možeš sebi pomisliti”; “rasejan” (*zerstreut*); “dajem lekcije”; “da njih sve prime na ulogu”; “tko стоји добар?”; “učenici škole zloseličke čine u tom vrlo sretan izuzetak”; “izgleda da je u velikom poslu”; “strahovitoj za mene varoši”; “u jedno vreme beše u modi”; “pri svem tom” (*bei alledem*); “kakvo je raspoloženje prama nama”; “da dopuni ulogu vaspitača”; “nose taj čin” (*Würdenträger*); “kvar je ušao u odnose profesora i đaka”; “koji padne u te djetinjarije”; “reče dalje” (*sagte weiter*) mjesto: nastavi govoriti ili nadoveza (a to ima često); “polagati ispit”; “sin jednoga čovjeka od uticaja”; “stavljeni u takvo stanje”; “činili bi mu nebrojene neprijatnosti”; “vladati srpskim jezikom” (*beherrschen die serbische Sprache*); “odsveda dobih hrabrenje i navaljivanje”; “izgleda šuto”; “držati bogomolju”; “nemio prizor u vršenju vlasti”; “datirati ga (pismo) odavde”; “pop Mata je dalje služio”; “sabor je pun interesa”; “božem, rakija da je kuraž”; “po ostavljenju Zaječara”; “iz svih ugroženih mesta” (*aus allen bedrohten Orten*); “osjećali utisak strašnoga glasa”; “sve (muke) preneo”; “rijeći koje vuku kaštigu” (*Worte, die eine Strafe nach sich ziehen*); “dodata kapetan nešto rasejan” (*zerstreuet*); “da sam sebi daješ udovletvorenje”; “to se njegovo osjećanje ispoljavalo” (*äusserte sich*); “te svetlost primaju s više

strana”; “pa se u ovom svom stanju stidi”; “noge joj imaju pa-puče”; “oduze joj riječ”; “zatalasani brdoravanj” (*wellenförmige Hochebene*); “sve drugo vene pod oštrinom zlatiborske hladno-će”; “seljačke kuće u Zlatiboru kao gradevine daleko izostaju od kuća sviju našijeh seljaka” (*bleiben weit zurück*); “uzimlju i blažu formu za svoje proteste”; “čitakinja mu izgubila svoju prvu formu i boju”; “reče začuđeno”; “zadržani smeh”; “putovati za namirenje svojih potreba”; “postaviti pitanje”.

Ej, gospodine Desideriju, ne opaziste li zacijelo svega toga? Il’ mislite da Šumadinci zbilja tako govore? Možete li možda ustvrditi da je to sve sam cvijet prema osebinam moje hrvaštine? Čast Milićeviću, i nije mi do toga da njegovu vrednoću oštrbam, ali nikako ne bi rad da se hrvatski mladići povode za timi neljepotami, a kad biste ga hćeli uzorom preporučiti, morali biste bar namah izbrojiti one divne ljepote kojih u nas nema i koje bi po vašem sudu imali prihvatići.

A još Vam i to velju, da Milićević piše na mnogo mjesata osobna zaimena gdje ih ne treba, i gdje ih narod ne govori, te da mu poneke rečenice pasivne forme naginju na njemačku osebitost. Pogreška “njegovoga duha”, mjesto *njegova duha*, bit će valjda slgarska, tako i krivi poredaj enklitike: “A ova ovdje, čini mi se, *su* izmakla od sve druge dece”; “Ali pri svem tom odnosi *su* među đacima i Beograđanima retki, neredovni, slučajni”; “Na prvi pogled čoveku se čini”. Mjesto “oprosti za dužinu pisma” rekao bi Hrvat: oprosti dužini pisma ili dugu pismu! Mjesto “poletiše za lekove” rekao bi: poletiše po lijekove. Mjesto “zapišta zvono” rekao bi: zazvonje ili zacinika zvono!

Da nije bilo Vašega prekomjernoga kadenja, ne bih bio morao poredati toliko prigovora, a znajte da bi štošta mogao prigovoriti i vašemu kritičnomu peru. Al’ imate kada naučiti što još ne znate, pa onda s blažibogom upućujte one koji od vas manje znadu. Napokon, velju vam da mi se ne mili ni u koga zadirkivati, nit mi je, kako već rekoh, na kraju pameti da Vas zlobim ili da Vam ne želim ugleda i napretka. Ne zahtijevam od Vas hvale, al’ uime domovine i mlađega naraštaja, što ga želite uputiti, vlastan sam pozvati Vas: nemojte mu toli na lahku

ruk, pa makar samo i prezirnim mukom, dočim druge kujete
u zvijezde, otimati uzdaju u patriotizam te u svjesnu mnogogo-
dišnju radnju hrvatskih pisaca.

U Zagrebu na Spasovo 1884.

“Vienac”, XVI, br. 27, str. 431–432; br. 28, str. 450–451; br. 29, str. 463–
467; br. 30, str. 479–482; br. 31, str. 494–498; Zagreb, 1884.